

циљ за себе, уместо средство за постизање човекових циљева. Са овим проблем свемоћи власти и опасности од тираније и деспотизма владара још давно су се суочили великани античке епохе и филозофије: Платон, Аристотел и др. тражећи лек за њега. Док се Платон заносио идеалном државом у којој треба да владају филозофи као најумнији људи, дотле су много векова после њега поборници либералне и индивидуалистичке филозофије и доктрине какви су били Б. Констан или Џ.С. Мил ту границу свакој власти (свемоћи) видели у људским слободама. Тако је за Мила, историју људског друштва обележила борба између слободе и ауторитета а пре свега борба између поданика и владе за одбрану од тираније политичких владара. Он, Мил, свакој сили (власти) супротставља човекову неограничену слободу (слободу да тежимо сопственој добробити) коју је оправдано ограничити или употребити силу према њој само онда када се њоме чини неправда другима.

Осим идеалне државе и заштите индивидуалне слободе, постоји и други рецепт или могућност да се ограничи државна власт, спречи њена свемоћ и злоупотреба, а то је да се оствари владавина права. Ова идеја владавине права, па и сама теорија правне државе, развијале су се у правцу стварања правних и политичких средстава за спречавање самовлашћа државе и њене власти. И ова идеја о примату права, његовој владавини, такође је стара и сеже до античких времена и до самог Аристотела. Иако је Аристотел бранио добра уређења (каква је била монархија) и одвајао их од оних других – лоших и искварених, он је (по проф. Чавошком) више био склон владавини мудро састављених закона него владавини најбољих људи јер су ови подложни страстима док је закон правило без страсти. Иако корене идеје владавине права срећемо још у античкој епохи, код Аристотела (па донекле и Платона), ипак је ова идеја, па и сама теорија правне државе, произашла из либералне филозофске традиције која је помогла стварању грађанског друштва. У том либералном и грађанском смислу, правна држава (или владавина права) је значила слободу од апсолутне монархије и стечених права и привилегија које су уживали само поједини друштвени сталежи. Она је објавила победу разума и постала демократски и хуманистички идеал и циљ коме су људи ватрено тежили и њиме се заносили. Тај занос и данас траје, али и повремено сплашњава под ударом различитих покрета и идеологија које покушавају, и делимично успевају, да изазову ерозију па и извесно одступање од ове велике идеје каква је владавина права и закона.